

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl soudkyní Mgr. Martinou Kotouček Mikoláškovou ve věci

žalobce: **M. K.**, narozený X
bytem X

zastoupen advokátem Mgr. Ing. Markem Němcem
sídlem Nádražní 106, 264 01 Sedlčany

proti

žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**
sídlem Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 10. 2. 2022, č. j. MPSV-2022/20747-912,

takto:

- I. Rozhodnutí žalovaného ze dne 10. 2. 2022, č. j. MPSV-2022/20747-912, se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 93 Kč do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

Obsah podání účastníků

1. Žalobce se žalobou podle části třetí, hlavy druhé, dílu prvního zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), podanou k poštovní přepravě dne 17. 3. 2022, domáhá zrušení shora označeného rozhodnutí žalovaného (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž žalovaný zamítl jeho námitky a potvrdil rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Příbrami ze dne 11. 11. 2021, č. j. 4757/2021/VOT (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“). Prvostupňovým rozhodnutím Úřad práce České republiky – krajské pobočky v Příbrami (dále jen „úřad práce“) rozhodl podle § 21 a § 51 zákona č. 111/206 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“) z moci úřední o povinnosti žalobce a částečně

žalobce společně a nerozdílně spolu s M. K., nar. X, synem žalobce (dále jako „společně posuzovaná osoba“ či „syn žalobce“), vrátit přeplatek dávky příspěvku na živobytí za měsíce 06/2017, 10/2017, 11/2017, 12/2017, 01/2018, 02/2018, 03/2018, 04/2018, 05/2018, 06/2018, 07/2018, 08/2018, 09/2018, 10/2018, 11/2018, 12/2018, 01/2019, 03/2019, 04/2019, 05/2019, 06/2019, 07/2019 a 08/2019 v celkové výši 30 188 Kč.

2. Žalobce namítal, že úřad práce a žalovaný postupovali nesprávně při hodnocení vzniku a příčiny přeplatku. Správní orgány hodnotily toliko formální stránku věci, řešily následek, který žalobce nezpůsobil, a nikterak nezohlednily klíčovou roli skutečných příčin vzniku přeplatku. Přeplatek způsobil podle žalobce úmyslným jednáním J. K. (matka syna žalobce – *pozn. soudu*), když bez vědomí žalobce zařídila společně posuzované osobě účet u České spořitelny, a.s., a to na jméno společně posuzované osoby, a současně byla pro účet vedena jako poručník. J. K. věděla o tom, že je žalobce účastníkem konkurzního řízení a rovněž, že pobírá dávky sociální pomoci. J. K. výslovně přikázala společně posuzované osobě, aby existenci účtu žalobci utajila, aby nedošlo k použití peněz ve prospěch žalobce či ve prospěch jeho domácnosti, a aby syn žalobce užil peníze, které matka na účet vložila, výhradně pro svou potřebu. Žalobce neměl žádnou možnost dozvědět se o účtu, a proto jeho existenci nemohl uvést ani v žádosti o sociální dávky. Žalobce má za to, že je obětí jednání J. K., která způsobilá vznik přeplatku, který je ovšem přičítán žalobci, ten z něj však nijak neprofitoval. Žalobce dále poukázal na zjevnou nesprávnost, když žalovaný stanovil, že žalobce a společně posuzovaná osoba jsou povinni uhradit přeplatek ve výši 30 188 Kč na účet úřadu práce, ačkoli syn žalobce dne 31. 12. 2021 již na účet úřadu práce uhradil částku ve výši 5 105,50 Kč, k čemuž doložil snímek obrazovky se záznamem platby ve výši 5 105,50 Kč.
3. Dne 19. 7. 2022 doplnil žalobce prostřednictvím ustanoveného zástupce žalobu, přičemž uvedl, že princip vrácení dávek sociální podpory (případně vyplacených i v nesprávné výši) podléhá témuž logickému principu jako vrácení neoprávněně vyplaceného výživného, což znamená, že nelze automaticky vynutit vrácení toho, co bylo spotřebováno. Zákony nepožadují návrat ke správnému stavu, který tu byl v době přiznání a vyplacení dávky, ale zkoumají okolnosti, za kterých je možné požadovat vrácení dávky jejím příjemcem. Napadené i prvostupňové rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s ustanovením § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť žalobce tvrdil před správními orgány, že nevěděl, že má společně posuzovaná osoba vlastní bankovní účet, na který mu matka posílá výživné. Existence rozsudku, kde se o výživném píše, nemusí mít se skutečnými příjmy syna žalobce žádného praktického důsledku. Správní orgány nepostupovaly podle logického myšlení, když konstatovaly, že v České republice nemůže nezletilec mít vlastní bankovní účet. Žalobce pak s odkazem na kopii o zřízení účtu tvrdil, že je účet veden nikoli na společně posuzovanou osobu, ale na jeho matku. Dále odkazoval i na čestné prohlášení společně posuzované osoby o tom, že žádný bankovní účet nemá. Žalobce dále poukázal na to, že formulace žalovaného na straně č. 5 napadeného rozhodnutí, ve kterých konstatuje, že žalobce „*měl povinnost řádně zjistit*“ či že něco „*vědět měl a mohl*“ anebo „*měl předpokládat*“, neodpovídají dikci ustanovení § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Nakonec žalobce vytýkal úřadu práce to, že nedbal dobré víry žalobce a zanedbal i veřejný zájem podle § 2 odst. 3 a 4 správního řádu. S tím souvisí navazující pochybení žalovaného, který si těchto pochybení úřadu práce nevšiml. Navíc nebylo v průběhu správního řízení prokázáno, že žalobce musel vědět o příjmech společně posuzované osoby.
4. Žalovaný ve vyjádření k žalobě uvedl, že má za to, že žalobce o bankovním účtu společně posuzované osoby bezpochyby věděl, neboť tato skutečnost byla projednávána při řízení

před Okresním soudem v Benešově, ve kterém se žalobce domáhal změny výživného, a je uvedena v rozsudku tohoto soudu ze dne 13. 6. 2018, č. j. 0 P 258/2012-135, který žalobce obdržel. Jelikož žalobce podle žalovaného věděl o povinnosti matky společně posuzované osoby hradit výživné, musel předpokládat, že je hrazeno. Současně musel vědět o příjmu společně posuzované osoby ze zaměstnání a příjmu žáka z praktického vyučování a z praktické přípravy. Podle žalovaného nic ve spisové dokumentaci nevznáší pochybnosti o schopnosti úsudku společně posuzované osoby, která je osobou zletilou, svéprávnou, a tudíž způsobilou nést následky svého jednání. Žalovaný považuje žalobu za nedůvodnou.

5. V průběhu jednání konaného dne 20. 4. 2023, ze kterého se žalovaný omluvil, žalobce setrval na svém procesním stanovisku.
6. K důkazním návrhům soud poznamenává, že neprovedl dokazování těmi listinami, jež jsou součástí předloženého spisového materiálu (správní spis obsahuje i rámcovou smlouvu o finančních službách), neboť správním spisem se dokazování neprovádí. Z jeho obsahu správní soud bez dalšího vychází. Soud neprováděl dokazování printscreenem obrazovky, kterou žalobce předložil ohledně tvrzení zaplacení částky 5 105,50 Kč, neboť toto tvrzení lze prokázat vyjádřením České národní banky.
7. Soud provedl dokazování informací od České národní banky ze dne 2. 3. 2023, ve které je uvedeno, že dne 31. 12. 2021 byla připsána platba ve výši 5 105,50 Kč na účet č. 1804-37823211/0710. Platba byla poukázána z účtu č. 2678782153/0800, který je veden na jméno M. K. a a byla označena VS 1120483037. K platbě byla připojena zpráva pro příjemce: „M. K. vrácení přeplatku“.

Skutková zjištění vycházející z obsahu správního spisu

8. Z obsahu správního spisu soud zjistil, že žalobci byl na základě žádosti ze dne 5. 6. 2017, v níž uvedl jako společně posuzovanou osobu svého syna, přiznán od června 2017 příspěvek na živobytí ve výši 3 444 Kč. V období do srpna 2019 byl žalobci vyplácen příspěvek na živobytí ve výši od 587 Kč do 3 444 Kč měsíčně [od 1. 11. 2017 byl příspěvek na živobytí snižován na 3 068 Kč, od 1. 12. 2017 na 2 504 Kč, od 1. 2. 2018 na 1 831 Kč, od 1. 3. 2018 na 1 531 Kč, od 1. 4. 2018 zvýšen na 2 471 Kč, od 1. 5. 2018 snižován na 1 651 Kč, od 1. 6. 2018 zvýšen na 2 162 Kč, od září 2018 snižován na 413 Kč, od 1. 10. 2018 zvýšen na 1 632 Kč, od 1. 11. 2018 snižován na 1 353 Kč, od 1. 12. 2018 zvýšen na 1 632 Kč, od 1. 1. 2019 činil 1 111 Kč, od 1. 2. 2019 byl snižován na 587 Kč, od 1. 3. 2019 zvýšen na 3 435 Kč, od 1. 4. 2019 snižován na 2 735 Kč, od 1. 6. 2019 na 2 687 Kč]. Žalobce podepsal dne 5. 6. 2017 poučení o právech a povinnostech účastníka řízení, v němž byl poučen mimo jiné o povinnosti osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu podle § 49 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi a povinnosti písemně ohlásit změny ve skutečnostech rozhodných pro průběh řízení a pro nárok na dávku do 8 dnů ode dne, kdy změna nastala, dle § 49 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi. V prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech bylo při podání žádosti uvedeno, že společně posuzovaná osoba nemá žádný nemovitý ani movitý majetek a nemá sjednané životní ani stavební spoření, žalobce je v konkurzu. V předkládaných formulářích o výši příjmů žalobce uváděl měsíční příjem invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně ve výši 4 976 Kč, od ledna 2018 ve výši 5 211 Kč a od ledna 2019 ve výši 5 867 Kč. V příjmech společně posuzované osoby byl od května 2017 do ledna 2018 uváděn přírůstek na dítě ve výši 700 Kč, od února 2018 do srpna 2018 ve výši 1 000 Kč, za měsíc únor 2019 nebyl uveden žádný příjem a od března do srpna 2019 přírůstek na dítě ve výši 1 000 Kč měsíčně. Součástí správního spisu je návrh

žalobce na změnu výživného na společně posuzovanou osobu ze dne 13. 4. 2018 a rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018, č. j. 0 P 258/2012-135, kterým byla s účinností od 1. 6. 2018 matce společně posuzované osoby uložena povinnost platit výživné na nezletilou společně posuzovanou osobu ve výši 1 500 Kč měsíčně a žalobci ve výši 600 Kč, a to na účet soudem jmenovaného opatrovníka pro přijímání výživného, který nabyl právní moci dne 7. 8. 2018. Město Votice jako opatrovník pro výběr výživného pro společně posuzovanou osobu pravidelně od září 2018 potvrzovalo skutečnou výši přijatého výživného od srpna 2018 do ledna 2019 ve výši 2 100 Kč měsíčně a v měsících prosinec 2018 a leden 2019 též přídavek na dítě ve výši 1 000 Kč měsíčně. Za měsíc únor 2019 již pro společně posuzovanou osobu nepřijalo žádné výživné. Při ústním jednání dne 4. 3. 2019 společně posuzovaná osoba souhlasila s tím, že bude společně posuzovanou osobou s otcem, žalobcem, pověřil žalobce a souhlasil s tím, že žalobce bude předkládat doklad o výši jeho skutečných měsíčních příjmů. Vzal na vědomí, že je povinen řádně uplatňovat svá práva a nároky po dobu nezaopatřenosti, konkrétně přídavek na dítě a výživné. Žalobce i společně posuzovaná osoba byli seznámeni s povinností písemně oznámit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu do 8 dnů ode dne, kdy se o nich dozvěděli, a byli poučeni o tom, že nedoložením skutečností může být způsoben přeplatek na dávce.

9. Součástí správního spisu jsou dále výpisy z účtu vedeného na jméno společně posuzované osoby za rok 2017, 2018 a za období leden až září 2019 vyžádané úřadem práce; přípis ze dne 19. 9. 2019, kterým Lesnická škola v Písku k žádosti úřadu práce sděluje absolvování praktické výuky společně posuzovanou osobou; potvrzení o příjmu společně posuzované osoby ze dne 3. 10. 2019 vystavené Krajským školním hospodářstvím České Budějovice; přípis ze dne 20. 3. 2019, jímž Nadace Olgy Havlové oznamuje společně posuzované osobě schválení stipendia ve výši 1 800 Kč ode dne 1. 3. 2019, dohodu o provedení práce uzavřenou dne 2. 7. 2019 mezi společností Vacek Bio-Market, s.r.o. a společně posuzovanou osobou a potvrzení o počtu odpracovaných hodin a příjmech v měsících červenci až listopadu 2019 vystavené společností Vacek-Bio Market s.r.o., podle nichž společně posuzovaná osoba odpracovala 55 hodin v srpnu 2019, za což měl v srpnu 2019 příjem 9 990 Kč.
10. Dne 3. 12. 2019 oznámil úřad práce žalobci a společně posuzované osobě zahájení správního řízení ve věci přeplatku na dávce příspěvku na živobytí za měsíce červen 2017 až srpen 2019 s tím, že v rámci šetření bylo zjištěno, že společně posuzovaná osoba vlastní bankovní účet, na který dostával výživné od matky, mzdu ze zaměstnání a příjem žáka z praktického vyučování a praktické přípravy, které nebyly předloženy a je třeba je zohlednit. Úřad práce proto přehodnotil jednotlivé nároky. Současně bylo přehodnoceno výživné ve výši 600 Kč poskytované žalobcem, které bylo ze započitatelných příjmů vyňato. Žalobce a společně posuzovaná osoba byli poučeni o možnosti seznámit se s podklady a vyjádřit se k nim, čehož nevyužili.
11. Rozhodnutím ze dne 7. 1. 2020, č. j. 122/2020/VOT, bylo rozhodnuto o vzniku přeplatku a povinnosti žalobce a společně posuzované osoby vrátit přeplatek dávky příspěvku na živobytí v celkové výši 30 188 Kč. Žalobce podal se společně posuzovanou osobou odvolání proti prvostupňovému rozhodnutí, které žalovaný rozhodnutím ze dne 17. 3. 2020, č. j. MPSV-2020/49079-912, zamítl a rozhodnutí úřadu práce potvrdil.
12. Proti rozhodnutí žalovaného brojili žalobce a společně posuzovaná osoba žalobou, na jejímž základě zdejší soud rozsudkem ze dne 31. 5. 2021, č. j. 46 Ad 6/2020-23, rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Soud konstatoval, že rozhodnutí

žalovaného je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů a pro nedostatek opory závěrů žalovaného ve spise. Správním orgánům uložil, aby v navazujícím řízení postavily na jisto, kdo jakým svým zaviněným jednáním způsobil přijetí dávky v nesprávné výši. Žalovaný měl na základě konkrétních skutkových zjištění náležitě posoudit otázku zavinění obou žalobců ve vztahu k přeplatku na dávce příspěvku na živobytí za jednotlivá období a své závěry přezkoumatelným způsobem odůvodnit. Soud v závěru rozsudku poznamenal, že vzhledem k namítané neblahé situaci žalobce a společně posuzované osoby a tvrdosti dopadů uložené povinnosti bylo na místě, aby správní orgány žalobce a společně posuzovanou osobu poučily též o možnosti žádat o prominutí povinnosti vrátit přeplatek na příspěvku podle ustanovení § 54 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

13. Žalovaný dne 29. 7. 2021 vydal nové rozhodnutí, kterým zrušil rozhodnutí úřadu práce ze dne 7. 1. 2020, a vrátil mu věc k novému projednání. Dne 11. 11. 2021 rozhodl úřad práce prvostupňovým rozhodnutím o vzniku přeplatku žalobce a společně posuzované osoby a jejich povinnosti vrátit přeplatek dávky příspěvku na živobytí v celkové výši 30 188 Kč, a to tak, že přeplatek ve výši 19 977 Kč je povinen uhradit žalobce a přeplatek ve výši 10 211 Kč musí uhradit společně a nerozdílně žalobce a společně posuzovaná osoba. Úřad práce v odůvodnění uvedl, že po přesunu vedení spisu na jiné detašované pracoviště došlo k ověření skutečností rozhodných pro vyhodnocení nároku na dávky. V rámci šetření bylo zjištěno, že společně posuzovaná osoba vlastní bankovní účet, na který dostával platby, které nebyly od června 2017 při vyhodnocování nároku na dávku předloženy a měly být při výpočtu dávky zohledněny. Jednalo se o výživné od matky, mzdu ze zaměstnání a příjem z praktického vyučování žáka a praktické přípravy. Ze započitatelných příjmů bylo vyjmuto výživné ve výši 600 Kč za období září 2018 až únor 2019, které poskytoval žalobce společně posuzované osobě. Žalobce i společně posuzovaná osoba byli seznámeni s povinností písemně ohlásit změny ve skutečnostech rozhodných pro průběh řízení a pro nárok na dávku, a to do 8 dnů ode dne, kdy změna nastala. Úřad práce poukázal na to, že je nesporné, že žalobce a společně posuzovaná osoba nesdělili veškeré skutečnosti rozhodné pro posouzení nároku, přičemž úřad práce považuje za rozhodné, že nesplněním oznamovací povinnosti bylo zaviněno, že byly dávky vypláceny neprávem. Úřad práce poukázal na to, že za dobu nezletilosti společně posuzované osoby nese zodpovědnost za nesplnění oznamovací povinnosti jeho rodič, tj. žalobce, jakožto příjemce dávky. Úřad práce má za to, že žalobce jistě nechtěl způsobit úřadu práce škodu, nicméně jako rodič měl a mohl vědět o osobních poměrech svého dítěte. Žalobce prokazatelně věděl o povinnosti matky plnit výživné (z rozsudku Okresního soudu v Benešově, který sám úřadu práce předložil), a minimálně od chvíle vyhlášení rozsudku měl a mohl zjistit údaje o účtu, neboť mohl jako rodič a žadatel o dávky hmotné nouze od syna požadovat sdělení veškerých příjmů. Totéž platí podle úřadu práce i u příjmů ze zaměstnání a příjmů žáka z praktického vyučování a praktické přípravy. Pokud by se jako rodič řádně zajímal o své dítě, byla by mu tato skutečnost známa či si ji mohl zjistit ve škole, kde probíhala výuka a příprava na budoucí povolání. Bylo v možnostech žalobce zjistit si, že syn pracuje v létě na brigádě. Úřad práce tak konstatoval, že se žalobce dopustil jednání ve formě nevědomé nedbalosti. Ve vztahu ke společně posuzované osobě poukázal úřad práce na to, že byla řádně poučena o oznamovací povinnosti vůči úřadu práce, proto od doby své zletilosti a po tomto poučení odpovídal za přeplatek společně s žalobcem. Součástí odůvodnění je výpočet nároku na dávku a přeplatku za jednotlivé měsíce od června 2017 do srpna 2019.
14. Žalobce podal proti prvostupňovému rozhodnutí odvolání, přičemž namítal, že je nesprávné tvrzení úřadu práce, že odpovědnost za konání nezletilého může nést pouze příjemce dávky.

Žalobce jakožto žadatel o dávku sdělil vše, co věděl a vědět mohl. Dále znovu uvedl, že o účtu společně posuzované osoby nevěděl. Žalobce uvedl, že pro zjištění skutečností o příjmech společně posuzované osoby podnikl, co v rámci možností mohl. Žalobce úřadu práce vytkl, že se nijak nezabýval zaviněním matky společně posuzované osoby na přeplatku.

15. Žalovaný napadeným rozhodnutím zamítl odvolání žalobce a potvrdil prvostupňové rozhodnutí. Žalovaný uvedl, že žalobce, jakožto příjemce dávky měl společně posuzovanou osobu řádně poučit o tom, že za tuto osobu plní oznamovací povinnost vůči úřadu práce a že má povinnost dokládat v souvislosti s příjmem dávky veškeré příjmy vč. příjmů společně posuzované osoby. Podle žalovaného neučinil žalobce své povinnosti za dost. Žalovaný se neztotožnil s tvrzením žalobce, že o příjmech společně posuzované osoby nevěděl, neboť musel předpokládat, že matka výživné hradí. Pokud by se podle žalovaného žalobce dostatečně zajímal o společně posuzovanou osobu, byl by seznámen s příjmy této společně posuzované osoby. Žalovaný dále vysvětlil, že příčinu zavinění přeplatku nelze uplatňovat i na matce společně posuzované osoby, neboť podle § 27 správního řádu není účastnicí řízení. Žalovaný popsal, že za přeplatek může být odpovědný toliko příjemce dávky, případně ho může způsobit společně posuzovaná osoba.

Splnění procesních podmínek a rozsah soudního přezkumu

16. Soud poté, co ověřil, že žaloba byla podána včas, že je věcně i místně příslušným soudem a že napadené rozhodnutí je rozhodnutím ve smyslu § 65 s. ř. s., přezkoumal napadené rozhodnutí podle skutkového a právního stavu v době vydání napadeného rozhodnutí v žalobou vymezeném rozsahu (§ 75 odst. 1 a 2 s. ř. s.). Dospěl přitom k závěru, že **žaloba je důvodná**.

Posouzení žalobních bodů

17. Podle § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, jestliže příjemce dávky přijímal dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jestliže dávka byla přiznána nebo její výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených příjemcem, je povinen částky neprávem přijaté vrátit.
18. Podle § 51 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi, jestliže osoba společně posuzovaná s příjemcem dávky způsobila, že dávka byla poskytována neprávem, ačkoliv to musela z okolností předpokládat, je povinna neoprávněně poskytnuté částky vrátit.
19. Podle § 51 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, jestliže přeplatek na dávce způsobily osoby uvedené v odstavcích 1 až 3 společně, odpovídají orgánu pomoci v hmotné nouzi, který dávku vyplatil, za vrácení přeplatku na dávce společně a nerozdílně.
20. Podle § 51 odst. 6 věta první zákona o pomoci v hmotné nouzi, o povinnosti vrátit dávku nebo její část podle odstavců 1 až 4 rozhoduje orgán pomoci v hmotné nouzi, který dávku vyplácí nebo naposledy vyplácel.
21. Podle § 40 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi je příjemcem dávky ten, komu byla dávka přiznána.
22. Podle § 49 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi jsou žadatel o dávku, příjemce i společně posuzované osoby povinni osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na

její výši nebo výplatu a na výzvu se osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejména zdravotní stav.

23. Podle odstavce 2 písm. a) citovaného ustanovení je příjemce dávky povinen písemně oznámit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu, a to do 8 dnů ode dne, kdy se o těchto skutečnostech dozvěděl. Podle odstavce 3 citovaného ustanovení je osoba společně posuzovaná povinná v souvislosti s řízením o dávce osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu [písm. a)] a písemně ohlásit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech, které osvědčila podle písmene a) [písm. b)].
24. Podle § 49 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi je osoba společně posuzovaná povinná splnit povinnosti uvedené v odstavci 3 písm. a) na požádání příjemce. Pokud osoba společně posuzovaná odmítne splnit povinnosti uvedené v odstavci 3 písm. a), je orgán pomoci v hmotné nouzi povinen vyzvat společně posuzovanou osobu, aby tyto povinnosti splnila do 8 dnů ode dne vyzvání; orgán pomoci v hmotné nouzi může s osobou společně posuzovanou dohodnout pro splnění uvedených povinností dobu delší než 8 dnů. Povinnost uloženou v odstavci 3 písm. b) je osoba společně posuzovaná povinná splnit do 8 dnů ode dne, kdy ke změně skutečností došlo.
25. Žalobce má především za to, že správní orgány postupují formálně, když za viníka přeplatku označují žalobce a společně posuzovanou osobu, ačkoli podle žalobce skutečně zavinila přeplatek matka společně posuzované osoby.
26. V projednávané věci je podstatné, že zákon o pomoci v hmotné nouzi v § 40 odst. 1 jednoznačně označuje, kdo je příjemcem dávky. Příjemcem dávky je pouze ten, komu byla dávka přiznána. Zároveň v § 49 odst. 2 a 3 stanovuje povinnosti příjemci dávky (a společně posuzované osobě, jedná-li se o takový případ) oznámit orgánu pomoci v hmotné nouzi změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu. Z ustanovení § 2 zákona o hmotné nouzi je přitom zřejmé, že informace o příjmu jsou podstatné pro posouzení nároku na dávku.
27. Pokud dojde k situaci předpokládané v § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, že příjemce přijímal dávku, ačkoli musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jestliže dávka byla přiznána nebo její výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených příjemcem, je povinen částky neprávem přijaté vrátit. Povinnost vrátit neprávem vyplacenou dávku se tak vztahuje výhradně na příjemce této dávky a nikoli na jinou osobu, např. na osobu, která příjemci nebo společně posuzované osobě finanční prostředky poskytla. Na základě § 51 zákona o pomoci v hmotné nouzi nemůže vzniknout povinnost matce společně posuzované osoby vrátit příspěvek na živobytí, neboť tuto dávku nepřijímala ona, ale tato dávka byla vyplácená toliko žalobci a společně posuzované osobě. Ačkoli se matka společně posuzované osoby podílela na vzniku skutečnosti rozhodné při posouzení nároku na výplatu dávek, neboť zastupovala společně posuzovanou osobu (v rozhodnou dobu ještě nezletilou) při jednání s bankou, při kterém byl společně posuzované osobě založen běžný účet, na který následně přijímala společně posuzovaná osoba platby, které jsou vyhodnocovány jako příjem pro posouzení nároku na dávku, tak matka společně posuzované osoby není odpovědná za to, že žalobce resp. společně posuzovaná osoba tyto příjmy neoznámili úřadu práce a nesplnili tak svou povinnost podle § 49 zákona o pomoci v hmotné nouzi, ačkoli je úřad práce o této povinnosti řádně poučil.

28. Žalobce sice poukazoval na to, že nevěděl o tom, že společně posuzovaná osoba má zřízený bankovní účet a že mu na tento účet *snad* posílá peníze jeho matka, nicméně ustanovení § 51 zákona o pomoci v hmotné nouzi je formulováno jinak, než jak ho žalobce vykládá. Podle § 51 zákona o pomoci v hmotné nouzi je příjemce dávky povinen neprávem vyplacenou dávku vrátit, pokud „*musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla vyplacena neprávem nebo vyšší než náležela*“. Podstatné v tomto ustanovení je, jaké okolnosti *musel* žalobce v souvislosti s výplatnou dávkou *předpokládat*. Žalobce nepochybně věděl o tom, že pro posouzení nároku na dávku je rozhodný příjem žalobce a společně posuzované osoby. Příjmy společně posuzované osoby tvořilo výživné od matky, odměna za praxi ve škole a odměna z brigády. Zdejší soud má přitom za to, že se jedná o příjmy, které musel žalobce důvodně předpokládat, tj. byly zde takové okolnosti, ze kterých musel žalobce předpokládat, že mu je vyplácena dávka v nesprávné výši.
29. V první řadě soud poukazuje na to, že byl žalobce seznámen s rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 13. 6. 2018, kterým bylo matce společně posuzované osoby i žalobci stanovena povinnost platit výživné, zároveň je z odůvodnění rozsudku zřejmé, že společně posuzovaná osoba disponuje bankovním účtem, který mu měla zařídit jeho matka (na tento účet se výslovně odkazuje v odstavcích 2 a 6), zároveň byl v rámci soudního řízení u Okresního soudu v Benešově proveden i důkaz výpisem z účtu společně posuzované osoby (soud z uvedeného výpisu učinil skutkové zjištění o tom, jaké částky mu matka na tento účet posílala). Z odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Benešově je také zřejmé, že se matka snažila svého syna finančně podporovat a že jsou vztahy mezi žalobcem a matkou společně posuzované osoby nedobré (i z toho důvodu stanovil soud povinnost hradit výživné na účet kolizního opatrovníka společně posuzované osoby). Z uvedeného tak vyplývá, že žalobce jednak objektivně musel vědět o tom, že jeho syn disponuje bankovním účtem, ale navíc je zřejmé i to, že matka výživné hradila (nebyly zde indicie o tom, že by péči zanedbávala). Soud proto nedává žalobci za pravdu v tom, že z pouhé existence rozsudku musel vědět o tom, že matka výživné společně posuzované osobě hradí. Okolnosti, tak jak jsou zřejmé ze správního spisu, svědčí o tom, že na jejich základě musel žalobce vědět o tom, že matka společně posuzované osoby výživné hradí. Žalobce zároveň netvrdil, že by informaci o tom, že je výživné skutečně hrazeno jakkoli zjišťoval a že by mu byla zamlčena, případně že učinil kroky k tomu, aby jinak (než u svého syna) ověřil, že matka výživné hradí řádně a včas. Pokud žalobce poukazuje na to, že matka společně posuzované osoby zakázala synovi, aby žalobci o existenci účtu cokoli řekl, tak i z rozsudku Okresního soudu v Benešově je zřejmé, že mezi matkou společně posuzované osoby a žalobcem panoval vztah vzájemné nedůvěry a že matka měla obavu z toho, že žalobce nepředá peníze svému synovi, nicméně nic nenasvědčuje tomu, že by synovi peníze odpírala, pouze se domáhala takového řešení, aby mohl s penězi disponovat přímo syn.
30. Zároveň soud poukazuje na to, že z rozsudku Okresního soudu v Benešově neplyne, že by měl žalobce se svým synem špatné vztahy, že by spolu nekomunikovali, nebo nesdíleli běžné informace. Naopak je z tohoto rozsudku zřejmé i to, že se syn snažil svému otci (žalobci) pomáhat (uváděl, že chodí na brigády, je mu otce líto, ví, že nemá dostatek peněz, dokonce mu měl peníze půjčovat). Zdejší soud se ztotožňuje se závěry žalovaného, který v napadeném rozhodnutí poukazoval na rodičovskou odpovědnost žalobce a na to, že by v případě dostatečného zájmu o svého syna mohl zjistit informace potřebné v souvislosti s podmínkami poskytované dávky.

31. Ze zjištěného skutkového stavu je navíc zřejmé i to, že žalobce věděl, do jaké školy jeho syn chodí (ostatně i v rozsudku Okresního soudu v Benešově se řešily náklady na toto studium), tak musel předpokládat, že jeho synovi náleží za odbornou přípravu odměna [povinnost poskytovat žákům středních škol odměnu za produktivní činnost vyplývá i z ustanovení § 122 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)]. Zároveň syn žalobce i v rámci řízení o výživném sdělil, že se sám snaží přivydělat brigádami, tuto informaci tedy nijak netajil a z ohledem na skutečnost, že žil s žalobcem ve společné domácnosti, muselo být i žalobci zřejmé, kdy jeho syn na brigády chodí a že v určitých měsících disponuje dalším příjmem.
32. Na základě výše uvedeného zjištěného skutkového stavu má tedy soud za to, že žalobce musel z okolností předpokládat, že mu jsou vypláceny dávky ve vyšší částce, než mu náležely, neboť neuvedl do rozhodných příjmů příjem z výživného pro syna, ačkoli věděl, že má matka výživné hradit a nebyly tu indicie o tom, že by se matka této své povinnosti vyhýbala, dále věděl o tom, že se jeho syn soustavně připravuje na budoucí povolání, přičemž mu za odbornou přípravu na střední škole náleží odměna, a též že chodí na brigády, za což mu také náleží odměna. Podstatné pro vyhodnocení odpovědnosti žalobce a společně posuzované osoby za přeplatek na dávkách přitom nebylo to, jestli mohl nebo nemohl žalobce vědět o tom, že společně posuzovaná osoba má bankovní účet, ale informace o příjmech společně posuzované osoby, přičemž jak správně dovodil žalovaný, informaci o těchto příjmech mohl žalobce řádně zjistit toliko z titulu své rodičovské odpovědnosti a kdyby se dostatečně zajímal o situaci syna.
33. Zároveň soud poukazuje na to, že povinnost vrátit dávku, která byla vyplacena neprávem, nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jestliže dávka byla přiznána nebo její výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených příjemcem, vzniká ze zákona nikoli rozhodnutím správního orgánu. Ustanovení § 51 zákona o pomoci v hmotné nouzi nelze vykládat tak, že by povinnost vrátit výše popsanou dávku vznikla až na základě pravomocného rozhodnutí. Ustanovení § 51 odst. 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi pouze stanovuje, který orgán je příslušný k rozhodnutí o povinnosti vrátit dávku nebo její část, není-li vrácena příjemcem dávky *automaticky*. Povinnost vrátit neprávem vyplacenou dávku totiž není vázána na rozhodnutí správního orgánu, takové rozhodnutí zakládá toliko případně exekuční titul, na jehož základě může být neprávem vyplacená dávka vymožena. Povinnost vrátit neprávem vyplacenou dávku je tak vázána k okamžiku výplaty takto neoprávněně vyplacené dávky. (Srov. odlišný okamžik *prekluze této povinnosti* v § 51 odst. 7 zákona o pomoci v hmotné nouzi a *zánik nároku na vrácení* neprávem vyplacených dávek, který zaniká nevydáním rozhodnutí o takovém nároku do 5 let od výplaty dávky v § 118a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení – *pozn. soudu*).
34. Jelikož povinnost vrátit neprávem vyplacenou dávku vzniká ze zákona a rozhodnutí o povinnosti vrátit neprávem vyplacenou dávku zakládá toliko exekuční titul, na jehož základě může být přeplatek na dávce vymožen a vzhledem k tomu, že správní orgány musí zohlednit skutkové a právní okolnosti případu ke dni vydání svého rozhodnutí, je podstatné, aby se zabývaly nejen tím, v jakém období a v jakých částkách příjemce (případně společně posuzovaná osoba) přijímal dávky ve vyšší částce, než byl oprávněn, ale musí se zabývat i tím, zda příjemce dávky (případně společně posuzovaná osoba) již část přeplatku nevrátil. Žalovaný nemůže založit exekuční titul na vymožení vyšší částky, než kolik činí výše přeplatku snížená o částku, která byla již na uvedený přeplatek vrácena.

35. Žalobce poprvé až v žalobě poukázal na to, že společně posuzovaná osoba na účet úřadu práce převedla částku 5 105,50 Kč, a to ke dni 31. 12. 2021, tj. ještě před vydáním napadeného rozhodnutí. Uvedená informace byla přitom potvrzena sdělením České národní banky ze dne 2. 3. 2023. Žalovaný v napadeném rozhodnutí zaplacení této částky nijak nezohlednil, čímž zatížil své rozhodnutí vadou spočívající v nedostatečně zjištěném skutkovém stavu. Ačkoli úřad práce vyčíslil výši přeplatku vyplaceného žalobci a společně posuzované osobě správně, tak v průběhu odvolacího řízení u žalovaného došlo ke změně skutkových okolností, když společně posuzovaná osoba část neoprávněně vyplaceného přeplatku již vrátila, na což měl žalovaný reagovat tak, že by podle § 90 odst. 1 písm. c) změnil výrok prvostupňového rozhodnutí tak, že by odečetl částku 5 105,50 Kč od částky uvedené ve způsobu vrácení přeplatku, ve které úřad práce stanovoval žalobci a společně posuzované osobě povinnost společně a nerozdílně vrátit přeplatek ve výši 10 211 Kč. Žalovaný tak měl správně stanovit žalobci a společně posuzované osobě povinnost vrátit přeplatek ve výši 5 105,50 Kč, nikoli ve výši 10 211 Kč. Soud poukazuje na to, že úřad práce i žalovaný správně zjistili, že celkový přeplatek na dávce činil částku 30 188 Kč, ovšem část přeplatku již společně posuzovaná osoba vrátila, proto měl žalovaný upravit podmínky vrácení přeplatku tak, že tuto vrácenou část měl odečíst od částky, kterou byli žalobce a společně posuzovaná osoba povinni společně a nerozdílně vrátit.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

36. S ohledem na výše uvedené soud shledal, že žalovaný pochybil, když nezohlednil vrácení části přeplatku na dávce společně posuzovanou osobou. Soud proto napadené rozhodnutí z důvodu jeho nezákonnosti zrušil (§ 78 odst. 1 s. ř. s.). Soud současně vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). Právním názorem vysloveným v tomto rozsudku jsou správní orgány vázány (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).
37. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměl úspěch. Žalobce, který byl ve věci úspěšný, náleží náhrada nákladů řízení, které jsou představovány náhradou poštovního, které dle obsahu spisu žalobce vynaložil v souvislosti s odesláním žaloby, následného odstranění vad žaloby a předložením vyplněného potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech. Celkem se jedná o částku 93 Kč (55 Kč + 19 Kč + 19 Kč). Jiné náklady řízení z obsahu soudního spisu neplynou a žalobce je ani netvrdil. Náhradu nákladů řízení je žalovaný povinen uhradit žalobci ve lhůtě 30 dnů od právní moci rozsudku (§ 54 odst. 7 s. ř. s.) Soud připomíná, že dle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu je v řízení podle soudního řádu správního vyloučeno použití § 151 odst. 3 zákona č. 99/2063 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 9. 2015, č. j. 6 As 135/2015-79). O náhradě nákladů ustanovenému zástupci rozhodne soud v samostatném usnesení.

Poučení :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 20. dubna 2023

Mgr. Martina Kotouček Mikolášková, v. r.
samosoudkyně